OBS! Utskriven version kan vara inaktuell.
Senaste versionen hittar du via intranätet under "styrande dokument" eller vårdgivarwebben.

Region Halland

Gäller för: Region Halland

Journal – spärra, tillfälligt häva, ta bort spärr

Hitta i dokumentet

Syfte
Bakgrund
Definitioner och begrepp
Spärrhantering i Cosmic
Spärrhantering i olika system/applikationer
Tillfällig hävning av spärr
Ta bort spärr
Praktiskt på vårdenheten
Uppföljning
Referenser och bilagor
Uppdaterat från föregående version

Syfte

Beskriva hantering och administration för journalspärr samt vilka applikationer som har teknisk möjlighet att hantera spärr.

Bakgrund

Enligt patientdatalagen (PDL 2008:355) har enskild patient rätt att begära spärr för att skydda sina uppgifter i journalen. Vårddokumentation som patienten inte vill ska bli tillgänglig för andra vårdenheter eller vårdgivare ska tekniskt kunna spärras. Dock kan patienten aldrig spärra uppgifter inom den vårdenhet där hen behandlas, det vill säga vårdpersonal på en klinik där hen är patient kan alltid ta del av den information som finns inom kliniken.

Det finns två olika typer av spärrar. En yttre spärr döljer journaluppgifter mellan vårdgivare och inre spärr är mellan vårdenheter. Information från spärrade vårdenheter och andra vårdgivare visas inte i system där spärr är tekniskt möjligt. Se tabell nedan.

Definitioner och begrepp

Offentliga vårdgivare är statlig myndighet, region och kommun som har ansvar för hälso- och sjukvård.

Privat vårdgivare är juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver och ansvarar för hälso- och sjukvård.

Vårdenhet är en organisatorisk enhet som tillhandahåller hälso- och sjukvård, till exempel en vårdcentral eller klinik.

Yttre spärr – spärr runt **vårdgivares** journalinformation. En yttre spärr runt en vårdgivare förhindrar att personal hos andra vårdgivare kan läsa innehållet i patientens journal.

Inre spärr – spärr runt **vårdenhets eller kliniks** journalinformation. En inre spärr runt en vårdenhet döljer patientens journaluppgifter både för andra vårdenheter inom Region Halland och för privata vårdcentraler samt för vårdgivare utanför Region Halland. Man kan inte spärra enbart en vårdenhets mottagning eller avdelning, utan en inre spärr gäller för en hel vårdenhet/klinik.

PDL-spärr – ett begrepp som ibland används synonymt med *Yttre* och *Inre spärr* enligt ovanstående. Förkortningen PDL står i sammanhanget för *Patientdatalagen*.

Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation (tidigare begrepp: *sammanhållen journalföring*) möjliggör att hälso- och sjukvårdspersonal inom en vårdgivare eller omsorgsgivare under vissa förutsättningar kan få direktåtkomst, exempelvis via Nationell Patientöversikt NPÖ, till annan vårdgivares digitala journalhandlingar och andra personuppgifter som behandlas för ändamål som rör vårddokumentation.

Sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation – samlat stöd för vårdgivare och omsorgsgivare - Socialstyrelsen

Ny lag om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation – Meddelandeblad (socialstyrelsen.se)

HOSP är en vedertagen förkortning för Hälso- och sjukvårdspersonal. Se Socialstyrelsens webbsida för definition.

Försegling är ett begrepp för att försegla invånares direktåtkomst till 1177 Journalen och ska inte förväxlas med begreppen för spärr ovan. Se avsnitt Begränsning av minderårigas invånartjänster.

Vad kan invånaren välja att spärra?

Spärrar skapas och tas bort i en nationell extern tjänst för spärrhantering. Invånaren kan begära yttre eller inre spärr för så kallade *Patientuppgifter*, vilket avser journalinformation såsom vårdkontakter, analyssvar och journalanteckningar. Det finns även möjlighet att lägga till uppmärksamhetsinformation och läkemedel i spärren. Patienten kan bestämma ett tidsintervall för hur länge en spärr ska gälla för viss information. I annat fall kommer spärren att gälla till dess patienten vill ändra den.

Spärr av läkemedel och uppmärksamhetsinformation

Det finns möjlighet för patienten att spärra informationsmängderna *Läkemedel* och *Uppmärksamhetsinformation*. Detta är således egna informationsmängder som hanteras separat i verktyget för spärradministration. Då dessa belagts med inre spärr kan de öppnas med patientens samtycke eller nödöppnas.

Spärrad information i journalen, särskilt läkemedel och uppmärksamhetsinformation, kan innebära risker för patienten. Detta behandlas mer i avsnitt: Information om risker med att spärra journal.

Spärrhantering i Cosmic

Cosmic hämtar information ifrån den nationella tjänsten för spärradministration. Spärrar kan tillämpas på patienter med personnummer, samordningsnummer och nationella reservnummer. Om spärrad information finns visas en ikon på dess plats. Spärrar visas även i menyn *Patientkort*, under fliken *Övrig information*, se bild. I Cosmic skapas inga journalreferenser för spärrar.

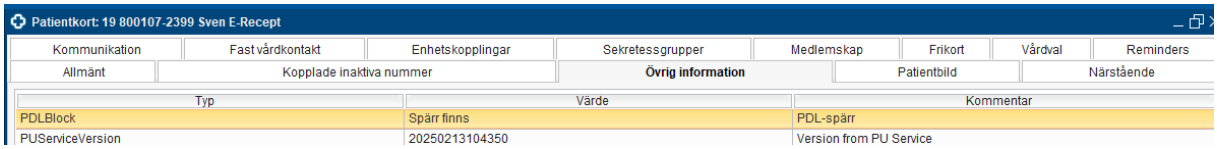

Yttre spärr

Yttre spärrar används när en patient väljer att inte ingå i Sammanhållen vård- och omsorgsinformation (SVOD). Detta innebär att ingen användare utanför den vårdgivare där spärren skapades kan få direkt tillgång till patientens spärrade information. En yttre spärr i Cosmic indikeras med ikonen för yttre spärr: .

Användare kan erhålla ytterligare information om ikonen via tooltip. En yttre spärr kan inte öppnas från Cosmic eller från NPÖ. Detta gäller även då läkemedel och uppmärksamhetsinformation har spärrats. Vid försök att öppna spärrad information visas ett meddelande. Se bild nedan.

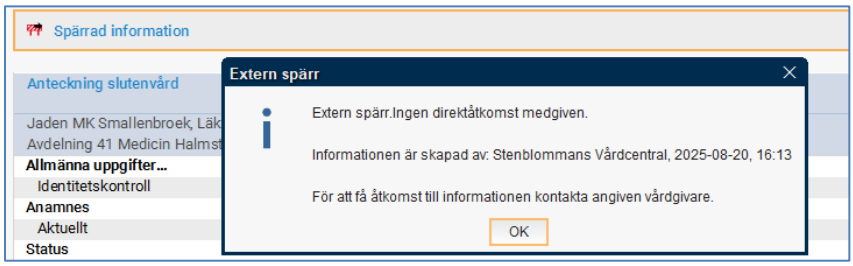

Detta gäller även läkemedel och uppmärksamhetsinformation, se bilder nedan.

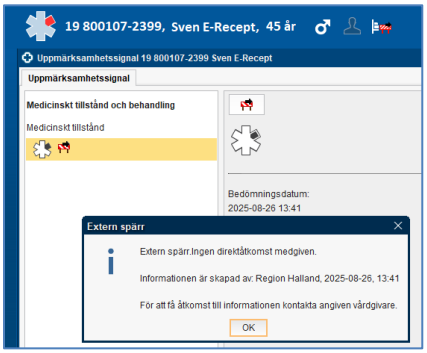

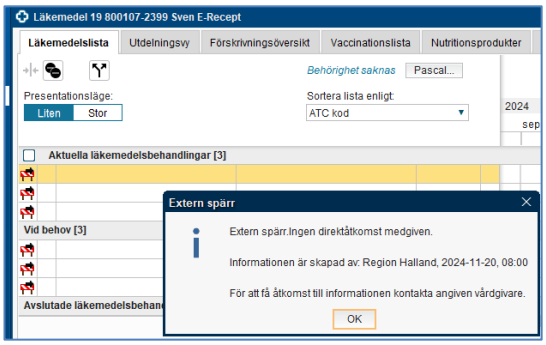

För att få tillgång till information dold med en yttre spärr så måste därmed en begäran om journalutlämning ske via kontakt per telefon eller skriftligt till den vårdgivare där patienten lagt en yttre spärr. Varje vårdgivare har egna rutiner för journalutlämnande, för Region Halland gäller denna rutin: Journalutlämnande.

Inre spärr

Inre spärrar används när patienten önskar dölja information inom en vårdgivare. Detta innebär att informationen kommer att vara spärrad utanför den klinik/vårdenhet där informationen dokumenterats.

Den inre spärren är inte synlig för den som är inloggad på den klinik som den inre spärren är lagd på. Undantaget är vissa vårdande enheter inom Hallands sjukhus, såsom akutmottagningarna, tekniska enheter samt avdelningar som har hand om utlokaliserade patienter inom Hallands sjukhus, se avsnitt: Förutsättningar för akutmottagningar, tekniska enheter och avdelningar som vårdar utlokaliserade patienter.

Information som är dold med en inre spärr i Cosmic markeras med en ikon för inre spärr . Detta medför att journalanteckningar, vårdkontakter, analyssvar, mm kommer att vara spärrade för alla vårdenheter utanför den klinik som har en inre spärr. Se bildexempel nedan från journalvyn.

Inre spärr är även synligt i patientlisten då patienten har ett pågående vårdtillfälle på den klinik där inre spärr föreligger.

Inre spärrar kan öppnas temporärt i Cosmic. För att öppna en inre spärr krävs patientens samtycke, alternativt kan nödöppning ske om patienten inte kan ge sitt samtycke, till exempel på grund av medicinska skäl. Temporär öppning av spärr sker via höger- eller dubbelklick på den enskilda informationsmängden, exempelvis journalanteckning eller provsvar. I dialogrutan som följer väljs vilken spärr som ska öppnas samt om det är nödöppning eller sker med patientens samtycke.

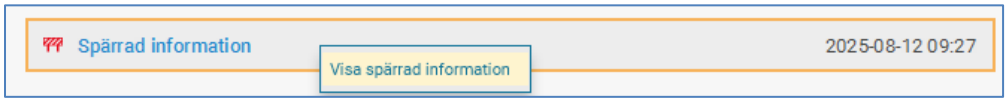

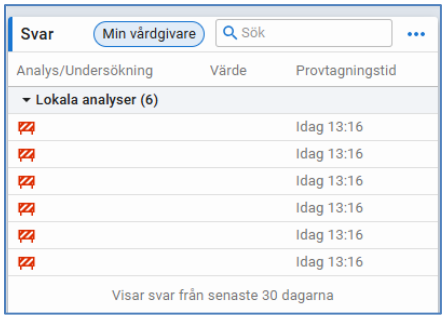

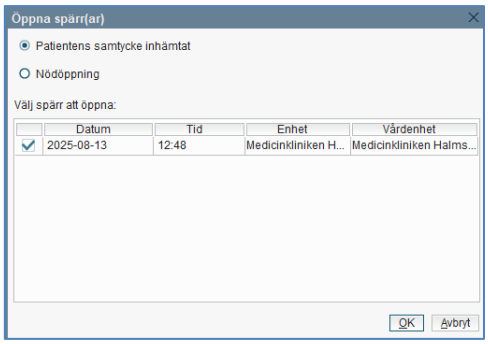

Spärren förblir öppen tills användaren loggar ut från systemet.

I menyval *Journal,* kan flera spärrar öppnas samtidigt genom att klicka på symbolen för inre spärr i nedre, högra delen av journalvyn. Se bild.

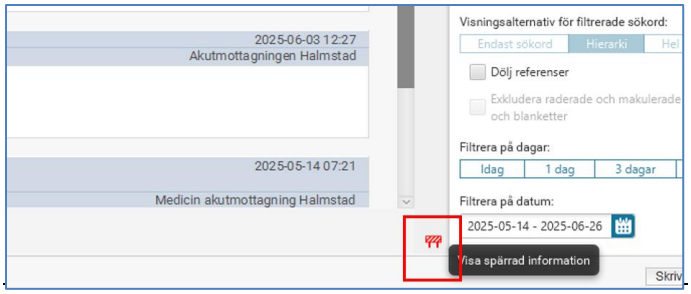

I de fall som spärr har lagts på uppmärksamhetsinformation och/eller läkemedel så kan dessa spärrar öppnas med patientens samtycke eller via nödöppning. Se bilder nedan.

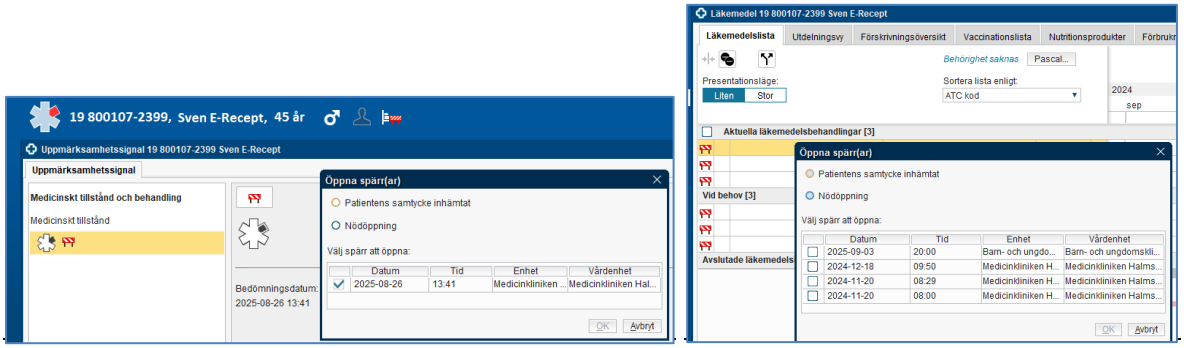

Förutsättningar för akutmottagningar, tekniska enheter och avdelningar som vårdar utlokaliserade patienter

Konfigurationen av spärrhanteringen i Cosmic medför särskilda förutsättningar för nedanstående vårdande enheter inom Hallands sjukhus då inre spärr föreligger:

- Akutmottagningarna.
- Tekniska enheter (IVA, operation och uppvakningsavdelningar).
- Vårdavdelningar som har hand om utlokaliserade patienter från annan klinik.

För vårdpersonal som arbetar på ovanstående vårdande enheter, när patienten lagt en inre spärr på den klinik som har det medicinska ansvaret, då kommer vårdpersonalen återkommande att behöva öppna spärrar för att kunna dokumentera, läsa och registrera i patientens journal. Detta beror på att inloggning sker från den vårdande enhet vårdpersonalen arbetar på och inte från den vårdenhet som den inre spärren gäller för.

Det är därför helt i sin ordning att vårdpersonal tar del av spärrad information inom ramen för sitt uppdrag på den vårdande enheten utan att dokumentera att man tagit del av spärrad information.

Exempel: patienten har en inre spärr på Medicinkliniken Halmstad. Om patienten söker vård på akutmottagningen, med Medicinkliniken Halmstad som medicinskt ansvarig; då kommer spärren fortfarande att vara aktiv. Detsamma gäller om denne patient vårdas på intensivvårdsavdelning.

Detta innebär att journalinformation, såsom analyssvar och anteckningar, kommer att markeras som spärrade. Även då en vårdutövare har skrivit en journalanteckning och sparat eller signerat, kommer anteckningen direkt att markeras som spärrad.

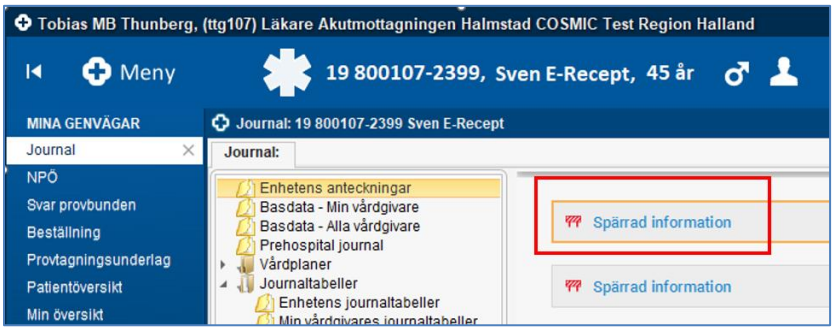

Det kommer även att vara nödvändigt att öppna spärr för att kunna använda vårdkontakten, exempelvis vid journaldokumentation. För att öppna en spärrad vårdkontakt måste först menyval *Min vårdgivare* väljas. Därefter väljs *Visa spärrade*.

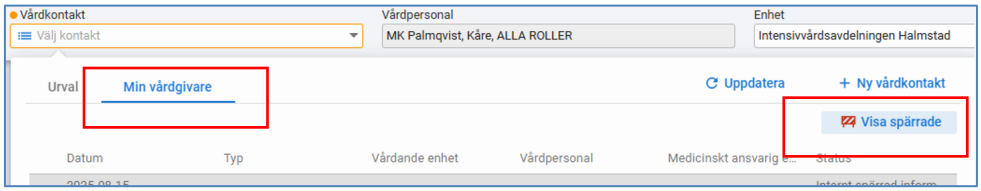

I den följande menyn kan den spärrade vårdkontakten väljas, antingen via nödöppning eller genom att kryssa i att patientens samtycke är inhämtat.

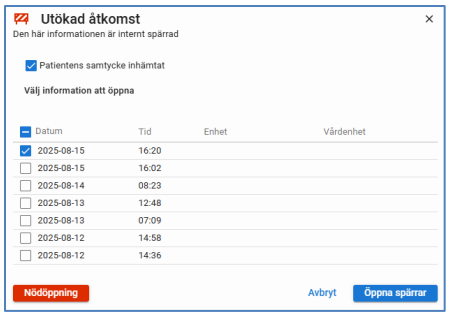

NPÖ – hur spärrar presenteras

Då en patient har yttre eller inre spärr så går det inte att få tillgång via NPÖ till spärrad information från annan vårdgivare än där spärren ligger, varken inre eller yttre spärrar.

I NPÖ-fönstrets övre del framgår vilka spärrar som föreligger, se bild nedan.

Region Halland

Gäller för: Region Halland

Nationell läkemedelslista (NLL) – spärrhantering

Nationell Läkemedelslista (NLL) är ett register med information om en patients alla förskrivna och uthämtade läkemedel. Informationen i NLL är tillgänglig för vårdpersonal efter inhämtat samtycke. Åtkomst till informationen i NLL sker antingen via externa webbtjänster som Pascal och Förskrivningskollen eller via integration i en egen vy i Cosmic.

Informationen i NLL har egna spärrar och följer inte PDL-spärrarna. Läs mer om spärrar i NLL på E-hälsomyndighetens sida

- **Sekretesspärrar** skapas av vården direkt i NLL-vyn i Cosmic.
- **Integritetsspärrar** skapas av patienten själv. Patienten bör upplysas om att de själva får skapa och häva spärrar via webbsidan *Läkemedelskollen* som även kan nås via 1177.se. Om patienten vill spärra sin läkemedelsjournal bör patienten därför också spärra samma information i NLL. Spärrad information kan visas med hjälp av ett tillfälligt samtycke.

Mer information finns i regional manual: Manual Cosmic - Nationella läkemedelslistan

Spärra journaluppgifter – tillvägagångssätt för invånare

Journalspärr Halland är en regional funktion som har uppdrag att ta emot och administrera patientens begäran om journalspärr. Patienten kontaktar Journalspärr Halland via:

- I första hand via inloggat läge 1177. På startsidan under Övriga tjänster – Journalspärr Halland väljer patienten ärendetyp: *Spärra journal eller häva spärr av journal - Vårdens åtkomst till journalen* och fyller i formuläret.

- Via telefon 076-777 28 63 där patienten kan lämna ett meddelande och bli uppringd inom tre arbetsdagar. Journalspärr Halland ombesörjer att patienten får en blankett med begäran om spärr, som fylls i och skickas tillbaka till Journalspärr Halland.

Endast patienten själv har rätt att begära journalspärr för direktåtkomst i elektronisk journal. Utan patientens begäran får uppgifter inte spärras. Inkommen begäran räknas inte som en journalhandling och ska därför inte skannas till e-arkiv.

Invånare under 18 år

I takt med stigande utveckling och mognad förfogar barnet* själv över sin sekretess. Det innebär att barn själva har rättighet att begära spärr av journaluppgifter, förutsatt att barnet av legitimerad HOSP eller kurator bedöms ha uppnått tillräcklig mognad och utveckling. I dessa fall behöver HOSP/kurator säkerställa att riskerna och konsekvenserna av att spärra sin journal förklaras på ett sätt som är anpassat till det enskilda barnets förutsättningar. I övrigt gäller samma principer för information som under rubriken Information om risker med att spärra journal.

*Som barn räknas invånare som är under 18 år.

När HOSP/kurator på aktuell vårdenhet har bedömt att barnet/ungdomen har tillräcklig mognad och fått information om risker och konsekvenser administreras begäran om spärr.

Notera att vårdnadshavare till ett barn har inte rätt att spärra barnets uppgifter.

För mer information om barns och vårdnadshavares rättigheter i vården hänvisas till denna rutin: Barn och vårdnadshavares rättigheter i hälso- och sjukvården samt Regional tillämpning av Barnkonventionen inom hälso- och sjukvården

Begränsning av åtkomst till minderårigas invånartjänster

Den process och funktionalitet för spärrar som beskrivs i denna rutin ska inte förväxlas med processen för begränsning av åtkomst till minderårigas invånartjänster, såsom 1177 Journalen och 1177.se. För att tillgodose barnets behov av skydd och säkerhet kan vårdgivaren, ofta efter dialog med socialtjänst eller polismyndighet, initiera en försegling/låsning av direktåtkomsten till minderårigas invånartjänster, vilket sker enligt rutin: Begränsning av vårdnadshavares åtkomst till minderårigs invånartjänst.

Information om risker med att spärra journal

I Journalspärr Hallands uppdrag ingår att informera patienten om risker med och konsekvenser av att spärra sin journal. Följande information ges till patienten:

- Vad en yttre och inre spärr innebär, bland annat information om att vårdinformation kan påverkas för privata vårdgivare med vårdavtal med Region Halland.
- Att yttre och inre spärr kan påverka den information som andra vårdgivare utanför Region Halland i andra regioners tar del av via NPÖ.
- Att en spärr skulle kunna innebära att patientens vård försenas eller försvåras.
- De särskilda riskerna som spärr av uppmärksamhetsinformation (UMS) kan medföra.
- Information om att för läkemedel finns det separata spärrar för Nationell läkemedelslista och för ordinationer i Cosmic.
- Att en inre spärr kan öppnas inom vårdgivaren med patientens medgivande eller vid nödsituation.
- Att en yttre spärr inte kan hävas av vårdpersonal hos en annan vårdgivare, utan måste tas bort för att vårdpersonal ska kunna ta del av informationen.
- Skriftlig information skickas till patient – Patientinformation - Spärr av patientjournal

Risksamtal med patienten ska alltid genomföras innan eventuell spärr läggs. Om patienten efter riskbedömningen fortfarande vill spärra sina journaluppgifter registreras spärren. Risksamtalet är enbart information till patienten och ska därför inte dokumenteras i journalen.

Tillfällig hävning av spärr

Samtycke

För att ta del av spärrad uppgift vid tillfällig hävning ska det finnas en vårdrelation, uppgifterna ska behövas för den fortsatta vården och patienten ska ha lämnat sitt samtycke. Se mer i avsnitt Spärrhantering i Cosmic. Om patienten inte lämnat sitt samtycke får uppgifterna inte läsas. Vid nödsituation tillämpas enligt nedan.

Nödsituation - Vid akuta tillstånd då det finns spärrade uppgifter

HOSP kan i akuta situationer nödöppna spärrade journaluppgifter som finns inom den egna vårdgivaren, det vill säga om en inre spärr föreligger. Exempelvis så kan en HOSP på en vårdenhet inom specialistsjukvården öppna en spärrad anteckning om sådan finns inom närsjukvården.

Det går inte att nödöppna och ta del av journalinformation då en yttre spärr föreligger, exempelvis spärrad information hos en privat vårdenhet, eftersom denna per definition är en egen vårdgivare. Se mer i avsnitt Spärrhantering i Cosmic.

Ta bort spärr

Patienten kan när som helst begära att spärren tas bort genom att kontakta Journalspärr Halland.

- I första hand via inloggat läge 1177. *På startsidan under Övriga tjänster – Journalspärr Halland väljer patienten ärendetyp Spärra journal eller häva spärr av journal - Vårdens åtkomst till journalen* och fyller i formuläret.
- Via telefon 076-777 28 63 där patienten kan lämna ett meddelande och bli uppringd inom tre arbetsdagar. Journalspärr Halland ombesörjer att patienten får en blankett med begäran om att avlägsna spärr, som fylls i och skickas tillbaka till Journalspärr Halland.

Praktiskt på vårdenheten

- Om patienten lagt en inre spärr och är på ett vårdbesök i Region Halland, så kan patienten ge läkaren tillåtelse att, i samförstånd med patienten, tillfälligt öppna den spärrade journalen.
- Om patienten spärrat sin journal och vill att HOSP hos annan vårdgivare ska kunna läsa i journalen, bör patienten i god tid före besöket be Journalservice att häva spärren.

Yrkesutövare inom diagnostik, SOS och systemförvaltning

I situationer där hälso- och sjukvårdspersonal och systemsamordnare från serviceenheter behöver ta del av patientjournalen för att kunna bidra till att rätt diagnos ska kunna sättas, och som inte träffar patienten personligen, har en form av vårdrelation där ett förmodat samtycke från patienten kan anses gälla. I dessa situationer är det tillåtet att öppna spärrar och utgör tills vidare ett undantag från samtyckesregeln.

Detta berör personal inom:

- Kliniken för Mikrobiologi och Vårdhygien
- Kliniken för Patologi och Cytologi
- Kliniken för Klinisk Kemi
- Röntgen
- Larmoperatörer SOS inom ADH
- RK ITD Regional systemadministratör som felsöker i patientjournal

Spärrhantering i olika system/applikationer

För de system som saknar teknisk möjlighet att spärra information har patienten möjlighet att begära loggutdrag och på så sätt kunna se vem som tagit del av journalinformationen – se rutin Loggutdrag till patient.docx (sharepoint.com).

System/applikation	Tekniskt möjligt att spärra?	Kommentarer
Cosmic	Ja	
VAS	Ja	
NCS	Nej	
Nationell patientöversikt (NPÖ)	Ja	
Nationell läkemedelslista	Ja, egen spärrhantering	Se avsnitt Nationell läkemedelslista (NLL) – spärrhantering
Förskrivningskollen	Ja, egen spärrhantering utifrån NLL-funktionalitet	Se avsnitt Nationell läkemedelslista (NLL) – spärrhantering
Läkemedelskollen	Ja, egen spärrhantering utifrån NLL-funktionalitet	Se avsnitt Nationell läkemedelslista (NLL) – spärrhantering
Pascal	Ja, egen spärrhantering utifrån NLL-funktionalitet	
KIBI elektroniskt arkiv	Ja	
Sectra	Nej	Spärrfunktionalitet är under utredning
VAS E-arkiv	Nej	
Mitt Vaccin	Ja	
Obstetrix	Nej	
Provisio	Nej	
PMO	Nej	
AKNet	Nej	
Cytobase	Nej	
Lifecare	Nej	Patient kan neka eller ta bort samtycke för digital hantering av pågående vårdplan. För avslutade vårdplaner kan inte samtycket tas bort.
Webcert	Ja	

Rehabstöd	Ja	
Vidiview	Nej	
Aweria	Nej	
Carita	Nej	
Platform 24	Nej	

Uppföljning

Årlig uppföljning sker på antal lagda spärrar per månad, om det är inre eller yttre spärr som lagts samt antal hävda spärrar.

Referenser och bilagor

Blanketter

Journalspärr - Blankett

Regionala rutiner

Sekretess och samtycken i vården

Behörig och obehörig åtkomst till patientjournalen

Patientinformation

Patientinformation – Spärr av patientjournal

Information till dig som patient – patientjournalen

Övriga bilagor

Spärra uppgifter mellan vårdgivare och omsorgsgivare. För hälso- och sjukvården och socialtjänsten. - Socialstyrelsen

Journalföring och behandling av personuppgifter i hälso- och sjukvården (socialstyrelsen.se)

Uppdaterat från föregående version

2025-11-28: Uppdaterad rutin i sin helhet, utförligare beskrivning med text och bilder om hur spärrar uppträder i Cosmic och NPÖ. Även beskrivning av spärr i

Nationella läkemedelslistan (NLL). Redaktionella ändringar. Ny huvudförfattare: Staffan Lückander, RK ITD.
Mars 2025: Rutinen är uppdaterad och anpassad utifrån funktionalitet i Cosmic